

**ПОЛ ВЕРЛЕН
АРТЮР РЕМБО
ИЗ „ПРОКЪЛНАТИ ПОЕТИ“**

Превод от френски: Марта Савова, —

chitanka.info

Познахме радостта да срещнем Артюр Рембо. Днес редица неща ни отделят от него, без никога, разбира се, да сме преставали да се възхищаваме от неговия гений и неговия характер.

В сравнително далечното време на нашата близост Артюр Рембо беше шестнадесет-седемнадесетгодишно дете, вече понесло целия товар на поет, когото истинската публика трябваше да опознае и когото ще се опитаме да анализираме, като го цитираме колкото е възможно повече.

Беше висок, добре сложен, почти атлет, със съвършен овал на низвергнат ангел, с рошави светлокестеняви коси и светлосини тревожни очи. Като арденец, освен хубавия местен акцент, изгубил се много бързо, той притежаваше и присъщата на хората от тоя край дарба за бързо приспособяване, което може да обясни неусетното пресъхване под бледото парижко слънце на извора му, за да употребим един израз на бащите ни, чийто директен и правилен език в крайна сметка доста често се е оказвал по-точен.

Ще се занимаем най-напред с първата част от творчеството на Артюр Рембо, дело на неговото най-крехко юношество — висша, чудотворна лудост, пубертет! — после ще изследваме разните превъплъщения на този неудържим дух до трагичния му край.

Тук една скоба: нека Артюр Рембо знае, ако случайно погледът му спре на тези редове, че ние не сме съдници на човешките мотиви и нека бъде уверен, че напълно одобряваме (но и жестоко тъжим) откъсването му от поезията, стига само това откъсване, както не се съмняваме, да е логично, честно и необходимо за него.

Творчеството на Рембо, отнасящо се до времето на ранната му младост, т.е. годините 1869, 70, 71, е доста обемисто и би запълнило едно внушително томче. То се състои от, общо взето, къси стихотворения, сонети, триолети, творби в четири-, пет- и шестстишни строфи. Поетът не използва никога двойки последователни рими. Стъпил здраво, стихът му рядко си служи с изкуствени похвати. Малко своеволни цезури, още по-малко преноси. Изборът на думата е винаги частен и остава ясен и когато мисълта се сгъсти и смисълът убегне. Напълно прилични рими.

Няма по-добро доказателство за това, което казахме тук, от сонета. *Гласните.*

Музата (толкова по-зле, да живеят бащите ни!), музата на Артюр Рембо, ще кажем ние, си служи с всички тонове, докосва всички струни на арфата, подръпва и струните на китарата, а гали и гуслата, ако я има, с гъвкав лък.

Артюр Рембо е преди всичко присмехулник и шегаджия, когато е уместно, но си остава заедно с това голям поет, какъвто Бог го е създал.

Доказателство — *Вечерна молитва* и *Седящите*, пред които ти иде да паднеш на колене!

Седящите имат малка история, която може би трябва да се разкаже, за да бъдат добре разбрани.

Тогава Артюр Рембо бил във втори клас като приходящ ученик в лицея в ♦♦♦ и се отдавал на безконечни бягства от час, а когато се чувствал уморен (най-сетне!) да обикаля ден и нощ планини, гори и поля (какъв пешеходец), той идвал в библиотеката на споменатия град и искал книги, чиито заглавия звучали лошо в ушите на главния библиотекар; името му, неотредено за потомството, е на върха на езика ни, но какво значение има името на този човечец в тази проклета работа? Съвършеният бюрократ, когото службата задължавала да дава многократно на Рембо по негова заявка различни Източни приказки и либрета на Фавар^[1] заедно с много стари и редки научни произведения, ругаел, че трябва да се вдига заради този хлапак, и с охота го отпращал с думи към не особено любимото учение, Цицерон, Хораций и неизвестно още кои гърци. Хлапакът, който впрочем познавал и най-вече ценял безкрайно повече класиците, отколкото това се отдавало на самия дядко, се разгневил накрая и така се появил въпросният шедьовър.

Стихотворение, ерудирано и хладнокръвно пресилено до последния му, толкова логичен и толкова удачно дързък стих. На читателя става ясна мощната ирония, страшният живец на поета, чиято изключителна дарба предстои да разгледаме, дарба върховна, великолепно доказателство за Ума, горд френски, съвсем френски аргумент; нека наблегнем на това в тези дни на подъл интернационализъм, отличаващ се с естествено, мистично расово и кастово превъзходство, безспорно утвърждаване на безсмъртното царство на човешкия Ум, Душа и Сърце: Прелестта и Силата, и голямата Риторика, отричана от нашите интересни, проникателни,

живописни, но тесни и, нещо повече, ограничени Натуралисти от 1883 г.

Образци за Силата имахме в няколко поместени по-горе творби, но тя е до такава степен облечена в дрехата на парадокса и на едно опасно добро настроение, че се представя някак си само дегизирана. В края на тази студия ще я постигнем отново в целостта ѝ, докрай чиста. В този миг ни зове единствено Прелестта, естествено особена, непозната досега прелест, в която странното и чудноватото подправят една безкрайна мекота, една божествена мисловна и стилова простота.

Що се отнася до нас, в никоя друга литература не сме срещали нещо като *Прехласнатите* — малко свирепо и толкова нежно, мило карикатурно и толкова сърдечно, и толкова добро, избликнало прямо, звучно, майсторско...

Какво ще кажете? Ние откриваме аналогии в друго изкуство, оригиналността на това малко *cuadro*^[2] не ни позволява да търсим сред каквито и да било поети и ще кажем, че това е Гоя — и най-добрият, и най-лошият. Гоя и Мурильо биха се съгласили с нас, ако ги попитаме.

Пак на Гоя се натъкваме и в *Търсачите на въшки*, този път един светло възбуден Гоя, бяло върху бяло с розови и сини ефекти и тази особена мазка, почти фантастична. Но колко по-високо стои всеки път поетът спрямо художника — и в извисеното чувство, и в песента на сполучливите рими.

Дори неправилната рима на последната строфа, дори последното изречение, което увисва изоставено между изпуснатия съюз и последната точка, засилват крехкия чар на ескизната лекота и трептящата фактура на това късче поезия. И какво красиво движение, какво ламартиновско полюшване, нали? — в тези няколко стиха, които сякаш преливат в мечтание и музика! Расиновско дори, ще се осмелим да добавим, а защо не вергилиевско, с което ще завършим признанието?

Блазнят ни много примери на завладяваща до екстаз целомъдрена или сладко порочна прелест, но ограничените рамки на това вече дълго второ есе ни повеляват да отминем много изтънчени чудеса и без да се бавим повече, ще навлезем в царството на бляскавата Сила, където вълшебникът ни зове с *Пияният кораб*.

А какво мнение да изразим сега за *Първите причастия*, доста дълго стихотворение, за да бъде поместено тук, особено след

прекалените ни цитати, чийто дух впрочем доста дълбоко ненавиждаме, дух, родил се, струва ни се, от една злополучна среща с Мишле нечестивеца и немощния старец. Мишле, подал глава изпод мръсно женско бельо и зад гърба на Парни (никой повече от нас не обожава другия Мишле), да, какво мнение да изкажем за тази колосална творба, освен че харесваме нейната висша организация и всички стихове без изключение? Там има такива:

*Така съм пристрастен! В латинските надежди
небе зелено къпе бакърните лица,
небесните гърди с петна от кърви свежи
на ивици покриват безбройните слънца.*

Прелива от съвършенства и *Париж се заселва отново*, писано на другия ден след „кървавата седмица“.

В този ред на мисли *Бдящите*, стихотворение, което, уви, вече не притежаваме и не бихме могли да възстановим по памет, ни остави най-поразяващото впечатление, което някога сме получавали от стихотворение. Трепет, широта, свята тъга! И такава нотка на върховно отчаяние, че наистина се осмеляваме да смятаме, че то надвишава всичко най-хубаво, което Рембо е написал!

Така минаха през ръцете ни много други първостепенни работи, които се изгубиха по волята на злия случай във вихъра на доста злополучни пътувания. Ето защо ние заклеваме тук всички наши познати или непознати приятели, които притежават *Бдящите*, *Прикляквания*, *Бедните в църквата*, *Нощните будители*, *Митничари*, *Ръцете на Жан-Мари*, *Милосърдната сестра* и каквото и да е друго, подписано от това вълшебно име, да бъдат така добри и да ни изпратят за евентуално попълване на настоящия труд. В името на честта на литературата повторно отправяме молба към тях. След снемане на копия ръкописите ще бъдат най-добросъвестно върнати на великодушните им собственици.

Време е да сложим край на тази работа, която доби такива размери по следните изключителни причини:

Името и творчеството на Корбиер и на Маларме са осигурени за времето, което ще дойде след тях. Едното ще отеква в човешката реч,

другото — във всяка достойна за него памет. Корбиер и Маларме са печатали дреболия с огромно значение. Рембо, много горд, по-горд дори от Корбиер, който поне хвърли книгата си в лицето на века, не пожела да публикува нищо свое в стихове.

Едно-единствено стихотворение, впрочем отречено или отхвърлено от него, е било поместено *без негово знание* и това бе направено добре в първата годишнина на списание *Ренесанс*, към 1873 г. То се нарича *Гарваните*. Любопитните могат да вкусят пълна наслада от това патриотично писание, истински патриотично, на което и ние също се наслаждаваме, но това не е още върхът. Гордеем се, че можем да предложим на нашите интелегентни съвременници немалка част от това богато блюдо — Рембо.

Ако бяхме се съветвали с Рембо (адреса му не знаем, а той е безкрайно неопределен), вероятно той би ни разубеждавал да се захващаме с онази част от труда ни, която се отнася до него.

И тъй, проклет от самия себе си е този Прокълнат Поет! Но тези редове и тази недискретност ни бяха продиктувани от приятелството и литературното преклонение, което винаги ще му засвидетелствуваме. Толкова по-зле за него! Толкова по-добре за вас, нали? Нещо ще остане, запазено от съкровището, забравено от този най-нехаен притежател, а ако вършим престъпление, то тогава *felix culpa*^[3]!

След известен престой в Париж, след повече или по-малко ужасяващи странствувания Рембо смени курса и заработи (той!) в наивния, нарочно най-простия стил, служейки си само с асонанси, с неясни думи, с детски или простонародни изречения. Така той постигна чудеса от финес, истинска мекота, толкова неуловим, почти неосъзнат чар.

Но поетът си отиваше. Чувахме да се говори за коректния поет в малко особен смисъл на думата.

Продължи го един изненадващ прозаик. В ръце, които го изгубиха, без да разбират напълно какво вършат, попадна ръкопис, чието заглавие ни убягва, пълен с мистични странности и най-остри психологически наблюдения.

Напълно потъна в жестока забрава *Един сезон в ада*, излязъл в Брюксел през 1873 г. при Поот и съдружие, улица О Шу 37, тъй като авторът *никак* не го беше „лансирал“. Имаше да върши други неща.

Рембо обходи всички континенти, всички океани, беден, горд (би могъл да бъде богат, ако беше пожелал, със семейство и положение), след като написа пак в проза поредица от превъзходни фрагменти, *Озарения*, навеки загубени, както се опасяваме.

В своя *Сезон в ада* той казваше: „Моят ден догоря, напускам Европа. Морският въздух ще обжари моите дробове. Далечните климати ще ме ощавят.“

Всичко това е много добре и човекът удържа на думата си. Човекът у Рембо е свободен, това е повече от ясно и в началото на тези редове ние му дадохме това право, но с една напълно основателна задръжка, която, завършвайки, ще подчертаем. Нима не бяхме прави ние, влюбените в поета, като уловихме орела и го затворихме в клетка с този етикет, и не можем ли плюс това и свръх уговорката (щом Литературата трябва да бъде свидетелка на подобна гибел) да възкликнем заедно с Корбиер, неговия по-възрастен, но не неговия по-голям брат — иронично ли? Не. Тъжно? Да! С болка? И още как!

[1] Шарл Симон Фавар — френски поет и композитор (1710–1792). — Б.пр. ↑

[2] Картина (исп.). — Б.пр. ↑

[3] Щастлива вина (лат.). — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.